

Sygn. akt XI Ns 958/17

POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2018 r.

Sąd Rejonowy w Toruniu XI Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodnicząca Sędzia SR Joanna Grzempka

Protokolant sekretarz sądowy Agnieszka Piczak

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2018 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z wniosku Z. O.

przy uczestnictwie Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w E., S. J. i T. N.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. O. (1)

postanawia:

1. zatwierdzić uchylenie się przez Z. O. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. O. (1) zmarłej dnia 16 listopada 2014 r. w B.;
2. ustalić, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Sygn. akt XI Ns 958/17

UZASADNIENIE

Z. O. wniósł w dniu 1 czerwca 2017 r. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce T. O. (1), zmarłej dnia 16 listopada 2014 r. Podał, iż nie miał wiedzy o tym, iż jego matka nabyła spadek po jego siostrze a swojej córce – J. S. (1), obejmujący wysokie zadłużenie.

Uczestnik postępowania T. N. – wierzyciel J. S. (1) wniósł o oddalenie wniosku. Pozostali uczestnicy nie zajęli stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje.

Wnioskodawca Z. O. był synem T. O. (1), zmarłej dnia 16 listopada 2014 r.

dowód:

akt zgonu T. O. (1), k. 12 akt 55 akt I Ns 183/15 SR w Elblągu

akt urodzenia Z. O., k. 52 akt I Ns 183/15 SR w Elblągu

Spadkodawczyni była ubezwłasnowolniona, wnioskodawca był jej opiekunem prawnym.

bezsporne

W dniu 20 kwietnia 2013 r. zmarła córka T. O. (1) i siostra wnioskodawcy – J. S. (1).

dowód:

akt zgonu J. S., k. 3 akt I Ns 183/15 SR w Elblągu

W dniu 23 kwietnia 2015 r. jej wierzyciel – T. N. złożył wniosek o stwierdzenie nabycia spadku. Sprawa toczyła się przez Sąd Rejonowy w Elblągu pod sygnaturą I Ns 183/15. Jako uczestników postępowania - spadkobierców wskazano Z. O. i Gminę M. E.. W sprawie tej w dniu 25 sierpnia 2015 r. do udziału w sprawie została wezwana T. O. (1).

Na rozprawie w dniu 28 grudnia 2015 r. Z. O. złożył zapewnienie spadkowe po J. S. (1) i w jego ramach podał, że odrzucił spadek po siostrze oraz że zstępni J. S. także odrzucili spadek po niej. Poinformował również, że T. O. (1) nie żyje i że składał w sądzie oświadczenie o odrzuceniu spadku w jej imieniu.

Rozprawa została odroczone na 11 lutego 2016 r., a Z. O. został poinformowany, że jego stawiennictwo jest nieobowiązkowe.

dowód:

wniosek, k. 2 akt I Ns 183/15 SR w Elblągu

postanowienie z dnia 25 sierpnia 2015 r., k. 32 akt jw.

protokół rozprawy z dnia 28 grudnia 2015 r. wraz z protokołem elektronicznym

W rzeczywistości w dniu 28 października 2014 r. Z. O., działając jako opiekun prawny T. O., złożył wniosek do Sądu Rejonowego w Elblągu Wydziału Rodzinnego i Nieletnich o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku po J. S. (1), informując, że o jej powołaniu do spadku dowiedział się 25 maja 2014 r. Termin rozprawy został wyznaczony na 9 grudnia 2014 r. Z uwagi na śmierć T. O. (1) w dniu 16 listopada 2014 r. Z. O. cofnął wniosek i postępowanie zostało umorzone.

dowód:

wniosek, k. 2 akt III RNs 645/14 SR w Elblągu

pismo z dnia 24 listopada 2014 r., k. 6 akt jw.

postanowienie o umorzeniu postępowania, k. 7 akt jw.

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2016 r. w sprawie I Ns 183/15 Sąd Rejonowy w Elblągu stwierdził, że spadek po J. S. (1) nabyła matka T. O. (1) w całości. Z. O. nie stawił się na rozprawę i na ogłoszenie orzeczenia.

dowód:

postanowienie z dnia 11 lutego 2016 r., k. 132 akt I Ns 183/15 SR w Elblągu

protokół rozprawy, k. 131 akt jw.

O tym, że T. O. (1) została uznana za spadkobierczynię po J. S. (1), Z. O. dowiedział się w maju 2017 r., otrzymując odpis wniosku w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po T. O. (1), wszczętej przez Spółdzielnię Mieszkaniową (...) w E. (elektroniczne potwierdzenie odbioru -k. 45 XI Ns 1101/17, wcześniej I Ns 93/17 SR w Elblągu).

Wnioskodawca nie jest prawnikiem, nie zakładał, że jest możliwe, aby T. O. (1) – nieżyjąca w chwili orzekania o stwierdzeniu nabycia spadku po J. S. (1) - mogła nabyć spadek po niej, a wraz z nim dług wobec T. N..

dowód:

zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 30 listopada 2017 r.

Na rozprawie w dniu 30 listopada 2017 r. wnioskodawca złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po T. O. (1).

Sąd zważył, co następuje.

Sąd ustalił przedstawiony stan faktyczny na podstawie dowodów z dokumentów przytoczonych powyżej, w tym aktów stanu cywilnego oraz dokumentów zawartych w aktach opisanych spraw Sądu Rejonowego w Elblągu. Jako dokumenty urzędowe, niekwestionowane przez strony, stanowiły wiarygodne dowody w sprawie. Dokumenty zawarte w aktach XI Ns 1101/17 o stwierdzenie nabycia spadku po T. O. (1) są Sądowni znane z urzędu.

Sąd nie miał wątpliwości co do wiarygodności zeznań wnioskodawcy, do których ograniczono dowód z przesłuchania stron jako że był on jedyną osobą mającą wiedzę o przedmiocie sprawy. W ocenie Sądu wnioskodawca zeznawał szczerze, spójnie, a pozorne nieścisłości wynikają stąd, że sytuacje procesowe w sprawach sądowych w których uczestniczył, były dla niego niezrozumiałe.

Treść orzeczenia w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. S. (1) była dla niego zaskoczeniem, skoro stawił się na rozprawę, złożył zapewnienie spadkowe i poinformował o odrzuceniu spadku zaś sąd spadku dysponując aktami sprawy, w tym sprawy III RNs 645/14 nie żądał od niego dodatkowych wyjaśnień.

W szczególności wnioskodawca nie miał wiedzy, że występuje w sprawie nie tylko we własnym imieniu ale także jako następca nieżyjącej spadkobierczyni tj. T. O. (1), która finalnie nie odrzuciła spadku. Z protokołu rozprawy, na której składał zapewnienie spadkowe oraz z zeznań w niniejszej sprawie wynika, że w jego przeświadczeniu sprawa dziedziczenia po J. S. (1) została uregulowana w ten sposób, że jej zstępni i on jako brat odrzucili spadek, zaś matka nie żyje a tym samym nie nabędzie spadku. O tym, że nabyła spadek, dowiedział się w maju 2017 r. z odpisu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po T. O..

Istota sprawy sprowadza się do oceny, czy niezłożenie przez Z. O. oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. O. (1) w ustawowym terminie 6 miesięcy tj. do 16 maja 2015 r. było wynikiem usprawiedliwionego błędu co do przedmiotu spadku.

Należy przypomnieć, że w razie złożenia oświadczenia w sprawie przyjęcia spadku pod wpływem błędu lub groźby stosuje się zasady ogólne, ze zmianami wynikającymi z treści art. 1019 § 1 k.c. Uchylenie się od skutków błędu lub groźby następuje przez złożenie oświadczenia prawokształtującego (art. 88 § 2 k.c.). Z mocy art. 1019 § 2 k.c. konstrukcję uchylenia się od skutków oświadczenia woli w sprawie przyjęcia spadku ustawodawca rozciągnął na sytuacje, w których pod wpływem błędu lub groźby spadkobierca nie zachował terminu do złożenia oświadczenia woli. W istocie w sytuacji przewidzianej w art. 1019 § 2 k.c. nie chodzi o uchylenie się od skutków oświadczenia woli, ale raczej od skutków swego biernego zachowania czy też inaczej mówiąc od skutków fikcji prawnej przyjęcia spadku, wynikającej z art. 1015 § 2 zd. 1 k.c. (w poprzednim brzmieniu)

Powołanie się przez spadkobiercę, zgodnie z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c., na działanie czy też – w przypadku braku oświadczenia – na zaniechanie pod wpływem błędu wymaga wykazania, że błąd był istotny, dotyczył czynności prawnej i znajduje usprawiedliwienie w okolicznościach sprawy. Nieznajomość przedmiotu spadku nie może być uznana za błąd istotny, jeżeli jest wynikiem niedołożenia należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC z 2006 r. nr 5 poz. 94; z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, Lex nr 677786, z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11, OSNC z 2013 r. nr 3 poz.39). Za błąd istotny spadkobiercy uznać należy tylko taki brak wiedzy o stanie spadku, który zaistniał mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC z 2006 r. nr 5 poz. 94).

Odnosząc te uwagi do okoliczności sprawy należy stwierdzić, że z całą pewnością Z. O. do dnia 16 maja 2015 r. (końcowy termin do złożenia oświadczenia spadkowego po T. O. (1)) nie miał wiedzy o tym, że T. O. (1) stała się spadkobierczynią J. S. (1) i że w związku z tym do jej majątku wszedł dług wobec T. N.. Ta nieświadomość Z. O. była usprawiedliwiona. Wynikała nie tylko z braku jego wiedzy prawniczej, ale także z nietypowości sytuacji procesowej, jaka zaistniała z chwilą śmierci T. O. (1) w toku postępowania o wyrażenie zgody na odrzucenie w jej imieniu spadku.

W tym miejscu trzeba zauważyć, że T. O. (1) zmarła przed upływem 6-miesięcznego terminu do odrzucenia spadku po J. S. (1). Ów 6-miesięczny termin do złożenia przez nią (jej opiekuna prawnego) oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. S. rozpoczął się z chwilą powzięcia wiedzy o odrzuceniu spadku przez zastępną J. S. (X Ns 300/14 SR w Elblągu), a o tym Z. O. dowiedział się w maju 2014 r., a T. O. (przed ubezwłasnowolnieniem) ze skutkiem na czerwiec 2014 r. (zpo – akta X Ns 300/14 SR w Elblągu). Terminowo zatem złożył wniosek, już jako opiekun prawny, o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w imieniu ubezwłasnowolnionej matki (21 października 2014 r.), co przerwało bieg 6-miesięcznego terminu.

Wobec śmierci T. O. (1) przed upływem tego terminu zaistniały podstawy do zastosowania przez sąd spadku art. 1017 k.c. stanowiącego, że Jeżeli przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku spadkobierca zmarł nie złożony takiego oświadczenia, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone przez jego spadkobierców. Termin do złożenia tego oświadczenia nie może się skończyć wcześniej aniżeli termin do złożenia oświadczenia co do spadku po zmarłym spadkobiercy.) W zasadzie więc w toku sprawy spadkowej po J. S. (1) Z. O. powinien zostać pouczony o możliwości odrzucenia spadku po J. S. jako spadkobierca T. O. (1), a nie tylko we własnym imieniu. Skoro jednak tak się nie stało, a postanowienie w sprawie I Ns 183/15 jest prawomocne, to obecnie Z. O. nie może ponosić ujemnych skutków splotu wszystkich opisanych wyżej okoliczności procesowych.

Reasumując, do chwili otrzymania odpisu wniosku w sprawie XI Ns 1101/17 nie wiedział o tym, że jego matka nabyła spadek obciążony długiem. Przy tym jego niewiedza nie była wynikiem niedbalstwa czy braku należytej staranności. Przeciwnie, Z. O. działał w dobrej wierze, podejmował odpowiednie czynności w celu ochrony majątku matki (niedopuszczenia do odziedziczenia przez nią długu) a nabycie przez nią spadku wynikało z przyczyn, których nie mógł przewidzieć.

Wobec powyższego i na podstawie przytoczonych przepisów prawa Sąd uwzględnił wniosek i zatwierdził oświadczenie o odrzuceniu spadku po T. O. (1), o czym orzeczono w pkt. 1 sentencji.

O kosztach postępowania orzeczono w pkt. 2 sentencji, zgodnie z regułą ponoszenia kosztów związanych z własnym udziałem w sprawie przez poszczególnych uczestników (art. 520 § 1 k.p.c.).